

Zapoje rog, in kakor strela
Naskoči mesto vojska cela:
In proži kopje, buta, kruši,
Kriči, besni, zidovje ruši;
Z zidú, pod zidom teče kri
In vođo v jarku rdeči.
Divjajo, škrtajo Rimljani,
Obupno se Japod jim brani.

Pa Mars besni, Japod že vidi
Vrzeli, špranje v mestnem zidi —
Pospravijo žené, otroke
V prostorne hrame in visoke:
»Ne bo ti suženj, Rim, Japod,
Ne boš krivičen mu gospod!«
Plameni švignejo visoki,
Upepelé žené z otroki. — —

Sovrag si v mesto vhod odpira,
Pritiska noter in prodira;
Do zadnjega se moštvo brani,
A zmagovalci so Rimljani. — —
Junake strl si, kruti Rim,
Končal žene in deco jim,
Uničil rod in strl mu prava —
A strta ni Japodov slava!

A. H.

Zlato srcé.

(Spisal A. S.)

Tiho in skrivnostno lega somrak
Žena ljubko gorsko vasico, katera
se po trudapolnem dnevnem delu
pripravlja k nočnemu počitku; tiho in
dražestno že plava blede mesec preko
gorjanskih hribov ter razliva srebrne
žarke svoje po tihi dolinici. Nekaj teh
srebrnih žarkov šine k nizki hišici in
posveti skozi malo okence v izbo.

Tam v kotu leži na otepu slame mlada,
bolna žena, poleg nje troje otročičev.
Tik okna pa sedi otožno mož pri mizi,
opirajoč svojo skrbi polno glavo v dlan.
Mesečni svit obseva glavo sedečega
moža.

»Oče!«, oglasi se v kotu dete, »oče,
za Boga vas prosim, dajte mi košček
kruha, jako sem lačen.«

»Meni, meni — tudi, lačen sem tudi
jaz in mala Metka«, in šestero suhih
otroških ročic se stega preseče k očetu
pri mizi.

»Moj Bog!« vzdihne bolna žena.

Zbolela je reva s tremi otroki zaradi
pomanjkanja — glada.

»Jezus, Marija! še ob pamet bodem«,
vsklikne njen mož. Delal je z ženo noč
in dan, živel je, ker ni imel imovine,
kakor se pravi, »iz roke v usta«; živil
je sebe in družino vselej pošteno, in
vendar se ni mogel ubraniti neizprosne
nega gosta — hude stiske.

Mož je bil krojač, in ker ni imel dosti
dela od svojih sosedov, delal in šivaril
je za prodajalca narejene obleke v bliž-
njem mestu. Ta prodajalec ali preku-
povalec je imel več takih delavcev, ka-
terim je dajal delo, kakor in kadar se
mu je zljubilo. Bili so vsi ubogi tlačani.

Tak ubog tlačan je bil tudi naš moj-
ster. Iskal in prosil je dela povsodi,
toda ni ga dobil nikjer. Oni prodajalec
ga sedaj ni potreboval. Tako sedi tu pri
mizi in globoko vzdihuje; težke misli,

katere mu rojé po glavi, legle so mu na prsi kakor težak kamen. Ubogi mož!

Otroci med tem zaspé od lakote.

Mož vstane, vzame s police ženino ruto in jo splete kot vrv, obesi jo na močan žrebelj v zidu in okoli vratú si zadrgne svoj jermen.

»Joža, za Boga, kaj pa misliš?« zavpije naglo žena, ker je uganila možev namen. »Kruha, kruha«, prosijo otroci, ki so se vzbudili vsled materinega jadicovanja.

Nesrečni oče sname z vratú jermen in drvi iz sobe.

»Mati, oče nečejo, dajte nam pa vi kruha«, prosijo otroci iz nova.

»Pozno je že, sedaj je noč, ljubi moji«, tolaži jih mati; »jutri bodeste dobili kruha. Sedaj pa še molimo! Izgovarjajte za menoj: »Oče naš, kateri si . . .«

Pač nikdar še ni v tej borni izbi odmevala tako proseče in ginljivo molitev: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«, kakor to krasno poletno noč.

Bleda luna se skrjuje za oblake.

* * *

V prvem nadstropju župnišča one vasi je bilo okno na vrt še odprto. Priletni župnik T. i je sedel pri mizi in pisal.

Kar nekaj završi pri oknu — skok! in pred starim župnikom stoji človek s krepeljcem v roki.

»Ne črhnite, če vam je vaše življenje ljubo! Dajte denarje!«

Gospoda župnika je seveda ta nepričakovani ponočni gost prestrašil, toda, kakor je bil jako dober in mil, deje: »Za Boga, človeče, ali ste ob pamet? Ali ne veste, kje in kod se hodi k meni? Denarja hočete? Dragi moj, mnogo ne bodeste dobili pri meni.«

»Denarje, če ne . . .«

»Prijatelj, bodite tiho, da vas kdo ne sliši. Tu imate, to so moji poslednji novci.«

Župnik stisne nekaj ponočnemu gostu v pest ter ga odriva k oknu.

»Pojdite, držal vam bodem lestvico, da ne padete. Lestvico prislonite pod okno in glejte, da vas nihče ne vidi.«

Ponočni obiskovalec stopi s tresočo nogo na lestvico, župnik mu jo pa drži mirno, in ko siloviti mož stopi na tla in izgine v nočni tmimi, zapre okno, poklekne pred razpelo ter dolgo, dolgo moli.

»Gospod, kaj pa je bilo po noči? Čula sem neki ropot nad nami«, vpraša ga zjutraj stara kuharica Urša.

»Kaj je bilo neki?« dé smejé se župnik, »sanjalo se ti je, sanjalo!«

Opoldne zopet pride kuharica.

»Gospod župnik, meni to ne gré v glavo. Na vrtu pod oknom je prislonjena lestva, včeraj je bila še pod hruško za plotom; na vašem oknu je pa utisneno veliko stopalo.«

»Urša«, odgovori župnik resno, »bodi si kar hoče; toda povem ti, da mi o tem ne črhneš nikomur, če ne, bodeš morala takoj iz službe, dasi že bivaš pri meni celih dvajset let, kar pastirujem tu v G«

Dva dni nato zvé župnik, da je krojač nekam izginil s svojo rodbino. Žena in otroci se bili bolni, pa vendar so morali nekam z neusmiljenim možem.

»Hm, vzela ga je noč«, deje župnik sam pri sebi, »odnesel je pa seboj tudi denarce za mojo prodano kravo.«

* * *

Minulo je od tedaj deset let. Skrbi in močna naduha so upognile sivolasemu župniku glavo skoro do prsij. Bil je že ves »trhel«, kakor so navadno rekli župljani.

Bil je prekrasen pomladanji dan. Župnik je sedel kakor običajno pred svojim čebelnjakom, kar se odpró durice na vrt, in pred sivolasim župnikom stoji lepo oblečen mož čedne postave.

»Hvaljen bodi Jezus Kristus!«

»Na veke, amen! Le blizu! Kaj bi pa radi?«

»Častiti gospod, odpustite mi, za Boga vas prosim. Nikjer nimam ni miru ni pokoja.«

Tuji mož se trese po vsem životu, in po licih se mu uderó debele solze.

»Dovolite, dragi moj, kdo pa ste? Jaz vas ne poznam«; in župnik čudeč se ogleduje tujca.

»Oropal sem vas!«

»Mene? I kdaj neki?«

»Pred dvanajstimi leti sem vas napadel po noči v sobi.«

Sedaj uprè župnik presenečen svoje oči v tujca.

»Pred dvanajstimi leti? Bože moj, kako hitro mine čas! — Tedaj pred dvanajstimi leti? Dovolite, da malo spravim v red svoje misli! Vidite, na stara leta zapušča človeka spomin. Ali ste vi morebiti tisti . . . ?«

» . . . lopov«, vikne tresočim glasom tujec.

»Ne, tako nisem hotel reči. Ste-li vi tisti krojač, kateremu sem ono noč izročil novce za prodano kravo?«

Tujec, znani nam krojač, debelo pogleda župnika. »Da ste mi izročili one novce? Saj sem vas hotel . . . «

» . . . prosit miloščine? Vem, vem, toda malo čudno je bilo to vendar in v nepravem času. Nu, saj je to vse minulo, in kakor vidim, koristili so vam ti novci. Sèm k meni se vsedite in povejte mi, kako in kaj!«

Krojač sede obotavljajoč se na klop tik župnika in jame: »Pred vsem vas prosim, gospod župnik, povedite mi,

kako je bilo to možno, da niste tedaj klicali na pomaganje? Da bi se bili branili, Bog mi odpusti ta velik greh, v svoji grešni zaslepljenosti bi bil učinil zločin in vas morebiti ranil, ubil.«

»E, kaj še! Čemu bi se neki bal? Moje, kakor vsakega človeka življenje je v božjih rokah, in brez božje volje ne pade niti tiček s strehe. Poznal sem vas tedaj in uganil, da vas je samo siromaštvo napotilo k onemu ponočnemu obisku.«

»In tudi oblasti me niste naznanili?«

Sivolasi župnik se tiho nasmeje. »Čemu sem vas hotel oznaniti? Katoliški duhovnik sem, poznal sem vas poprej kot poštenega moža, znana mi je bila tudi nekoliko vaša bēda, pa ne dovolj. Vidite, dragi prijatelj, pomagati vam prej nisem mogel, ker je sedaj na svetu premnogo uboštva. Zakaj niste prišli po dnevu? Sreča je bila vendar za vas, da ste prišli še o pravem času. Da bi bili prišli drugi dan, denarci za kravo bi bili že v drugih rokah. Toda pustiva to, in povejte mi rajši, kako se vam je godilo teh dvanajst let!«

»Pravijo, častiti gospod, da krivično blago nima božjega blagoslova. Pri meni pa je bilo inace. Šel sem z ženo in otroki po svetu. Otroci so se ukrepili, in žena je čudešno ozdravela. Dobri ljudje so nam svetovali, naj gremo v Bosno, kjer je po dohodu naše vojske povsodi dosti zaslužka, in ljudje so dobro plačani, zlasti rokodelci. Odri-nemo torej na pot v Bosno. Dela sem tukaj dobil, in sicer obilo. V istini smo imeli srečo. V petih letih sem postal čislan mojster in sem še doslej. Dela imam zmerom obilo, zaslužek je velik, novcev imamo precej prihranjenih, rodbina je zdrava, živimo srečno in zadovoljno, — da bi le ne bilo nobenega očitanja, slabe vesti.

Hotel sem se tisto noč, videč, kako žena in otroci umirajo od glada, — obesiti. Žena mi je to zabranila. Hudobni duh mi pošepče na uho: „Pojdi v župnišče! Župnik je star, gotovo ima denarja, nihče te ne bode videl; pograbiš denar, ter izgineš s svojo rodbino.“

Kaj se je zgodilo, veste sami. Povém naj še to, da sem tedaj čakal dva dni s strahom in grozo, kdaj pridejo po-me orožniki in me odvedejo v zapor.

Sedaj pa veste vse, gospod župnik. Prosim vas še jednoč v imenu žene svoje in otrôk, kateri za vas molijo vsak dan, prosim vas odpuščanja, saj sem vam prinesel seboj one denarje z obrestmi vred za deset let; tu jih imate!»

Župnik vzame novce in jih vtakne v žep ter deje tresočim se glasom:

»Sam Bog vas je poslal danes sem. Zakaj ti denarji ne bodo dolgo moji, da, še ogreli se ne bodo pri meni. Že čakajo nanje zopet drugi. Rekli ste, da krivično, nepošteno blago ne prinaša božjega blagoslova. Dobro ste rekli. Čudnim načinom ste res tedaj prosili miloščine, toda verjemite mi, dal sem vam takrat rad te novce, podaril sem jih vam« — sivolasemu župniku zablesté solzé v očeh — »molil sem tedaj za vas, da vas Bog privéde na pravo pot. Njega zahvalite za vse, ne zapuščajte Boga, da vas tudi on ne zapusti! Da, prijatelj, sedaj je na svetu beda, kakor mrčesa nad vodo, a tudi bogastva je sila veliko, toda največkrat je bogastvo brez Boga, in beda brez Boga. Verjemite mi, starčku že na robu groba: Ne bilo bi toliko bede na svetu, da bi marsikak revež ne iskal pomoči v samomoru in grehu, temveč pri Bogu; ne bilo bi toli bede na svetu, ko bi imel marsikateri bogatec svojega Boga v nebesih in ne v pozemskih zakladih, da

bi vsakdo pomislil: kar imam, vse prihaja od Boga, in kaj bodem vzel seboj v večnost? Nič drugega, kakor svoja dobra in slaba dela. Na obresti pri Bogu nalaga, kdor se usmili ubožca.

Želim vam od duše in iz srca pri Bogu vse dobro. Blagoslovil vas je Bog, zato se spominjajte, kaj in kdo ste bili prej; ne obračajte obličja in roke od prosečega človeka! Ohranite vselej v srcu živo vero, vzgojujte deco v strahu božjem in poudarjajte povsodi, da ste katoličan. Kadar bodete čuli o duhovnikih razne stvari ali pa o njih čitali v novinah, dobro premislite, kdo tako govori ali piše, in spominjajte se tudi časih v tihi molitvi svojega bivšega župnika, kateri skoro priporoči materi zemlji telo, dušo svojo pa nebeškemu Očetu!»

Dragi mi čitatelj, možno, da se ti dozdeva marsikaj v tej kratki povesti čudno, ali da je vse izmišljotina bujne domišljije moje. I nu, so i čudni ljudje na svetu v sedanji dôbi, in marsikaj čudnega se med njimi dogaja. Povest je pa po vsem navzlic temu — istina.

Mnogi imajo oči, a ne vidijo, in ušesa, pa ne slišijo, ki v slepi strasti in v svoji nepremišljenosti zasramujejo katoliškega duhovnika.

Sivolasi župnik naš, o katerem sem pripovedoval, preselil se je v večnost pred tremi leti. Sprevod njegov je bil takšen, kakoršnega povsodi v Slovencih prireja verni slovenski narod svojim dušnim pastirjem. Nebrojna množica naroda, domačih župljanov in iz sosednih krajev, med njimi mnogo duhovnih prijateljev, je spremilo nepozabnega pokojnika na grobišče, in ob njegovem grobu so tekle solzé odkritosrčne bôli in pravega žalovanja. Vedelo in čutilo je dobro to preprosto, ubogo

gorjansko ljudstvo, koga so tu naposled spremili k večnemu počitku; vedeli in čutili so župljani, da so položili v grob: zlato srcé, katero je bilo vselej sočutno odprto siromakom; vedelo je ljudstvo, da to srce, prej tako skrbeče in čuteče, prestalo je sedaj býti, in čuda

ni, da so vsi objokovali svojega največjega tolažnika in dobrotnika.

In še pozni rod bode pripovedoval o župniku, kateri je mnogo let blagodejno pastiroval v župniji G . . . , in marsikdo bode pokleknil kraj groba in pomolil za dušo pokojnikovo.

Na Samovcu.

(Povest. — Spisal Podgoričan.)

V.

Samovčan je prav hitel z Aničino možitvijo. Takoj, ko so pospravili seno in žito, da je bilo največje delo v kraju, šli so delat k beležniku pismo. Po kratkem besedovanju sta se ženinova in nevestina stranka zjediniли ter sta podpisali ženitovanjsko pismo. Tudi Anica se je podpisala, ker je bila kakor mrtva stvar v roki svojega neizprosnege očeta. Protiviti se bi bilo zanjo brezuspešno in vsako ugovarjanje bi bilo že itak napeto razmerje med očetom in hčerjo le poostrilo.

O tem zmenku se je kmalu zvedelo na vse strani. Pa kaj se zvé tako hitro, kakor da se hočeta ta in ta vzeti? In to je že taka navada, da se mnogo več govori, kakor je res, da se najmanjša pičica, ki se nahaja na dobrem imenu, časti ali poštenju prihodnjih zakonskih, razmaže v velik madež. Tem več govoré ljudje, čim manj so jima prijazni. Vrstnice in tekmovalke Aničine so imele o njej kaj mnogo povedati, bodisi iz sovraštva, iz zavisti ali radi česarkoli. Zlasti one, ki so bile neprosto voljno že device v srpanu (kakor jih imenujejo) in pa tiste, ki niso imele posebno

čednih obrazov, brusile so svoje jezike ter o njej mnogo strupenega povedale, posebno kar se tiče njenega prijateljstva z Lovretom.

Lovro je bil že toliko srečen, da je zvedel posredno ali neposredno vse, kar se je govorilo. Dobri prijatelji — kdo jih nima? — so mu brž prinesli vse na ušesa, kar so zvedeli od deklet, največ zato, da so — »prevzetnega prihajča« dražili in žalostili. Po drugi poti so skrbeli drugi, da je tudi stara mati vse zvedela, kar se je kvasilo o njenem sinu.

Dasi je Lovro dobro vedel, da se bode Anica možila, vendar ga je osupnila novica, da je že skleneno pismo. Njegovo srce se je napolnilo z žalostjo.

Ves se je izpremenil. Prej živahen, zgovoren in vesel stopal je sedaj rad po samotnih potih in stezah počasi in zamišljen; glavo je nosil sklonjeno, kakor po zgodnji slani poparjena cvetica svoj cvet; cvetoča lica so mu upadla in bledela in visoko čelo, prej tako ponosno, dobilo je brazde. To niso bila znamenja srčnega miru, sreče